

Predslov

Erich Fromm sa dostal do povedomia mnohých ľudí ako terapeut. Viac ako päťdesiat rokov sa venoval psychoanalýze; viac ako štyridsať rokov pracoval v New Yorku a Mexico City ako učiteľ, poradca a školiteľ na inštitútoch psychoanalýzy. Ktokoľvek, kto zažil jeho psychoanalýzu, pocítil jeho urputnosť v hľadaní pravdy aj v kritike, rovnako ako jeho výnimočnú schopnosť empatie, jeho blízkosť a bezprostrednosť jeho vzťahu k ostatným.

Aj keď Fromm plánoval spísať a publikovať svoju osobitú terapeutickú metódu, nikdy sa mu nepodarilo zrealizovať to. Záznamy o Frommovom spôsobe interakcie s pacientmi sediacimi oproti nemu a s analytikmi alebo kolegami, ktorí sa zaučali, majú trvalú hodnotu. Treba spomenúť všetky diela R. U. Akerta (1975), G. Chrzanowskeho (1973, 1993), R. M. Crowleyho (1981), D. Elkina (1981), L. Epsteina (1975), A. H. Feinera (1975), A. Gourevitcha (1981), A. Greya (1992,1993), M. Hor-

ney Eckardta (1975, 1982, 1983, 1992), J. S. Kwawera (1975, 1991), B. Landisa (1975, 1981, 1981a), R. M. Lessera (1992), B. Luban-Plozzu a U. Eglesa (1982), M. Norella (1975, 1981), D. E. Schectera (1971, 1981, 1981a, 1981b), J. Silva Garciu (1984, 1990), R. Spiegela (1981, 1983), E. S. Taubera (1959, 1979, 1980, 1981, 1981x, 1982, 1988), E. S. Taubera a B. Landisa (1971), E. G. Witenberga (1981), B. Wolsteina (1981), rovnako ako príspevky Frommových mexických študentov, ktoré sa objavili v časopisoch *Revista de Psicoanálisis* a *Psiquiatría y Psicología* v rokoch 1965 až 1975 a v neskorších publikáciách (*Memoria, Anuario*) Psychoanalytického inštitútu v Mexiku, ktorý Fromm založil. Práce M. Bacciagaluppiho (1989, 1991, 1991a, 1993, 1993a), M. Bacciagaluppiho a R. Biancoliho (1993), R. Biancoliho (1987, 1992), D. Burstona (1991), M. Cortinu (1992), R. Funka (1993) a L. von Werdera (1990) sú zamerané na vyššie spomenuté diela a čiastočne na doteraz nepublikované diela Ericha Fromma. Čo Fromm sám publikoval o psychoanalytickej terapii je možné rýchlo vymenovať: kapitolu o jeho chápaní snov (v E. Fromm, 1951a), dielo zaoberajúce sa „Prípacom Malého Hansa“ (E. Fromm, 1966k) a úvahy o terapeuticko-technických otázkach (roztrúsené v E. Fromm, 1990a, taktiež v časti „The Revision of Psychoanalytic Therapy“ (Revízia psychoanalytickej terapie, v E. Fromm, 1990a, str. 70 – 80).

Interview, ktoré s Frommom spravil I. Evans v roku 1963 a vyšlo v Angličtine, Taliančine a niekoľkých ďalších jazykoch, publikoval Evans proti Frommovej vôli (E. Fromm, 1966f) a nemôže slúžiť ako zdroj, keďže, ako povedal sám Fromm, „podľa môjho názoru nepodáva, žiadny zmysluplný náhľad do mojej práce“ a nepredstavuje „ani úvod, ani náhľad do mojej práce“. Niektoré Frommove vyjadrenia týkajúce sa terapeutických metód v tomto interview boli prepísané slovo po slove z pásky a sú zahrnuté aj v tejto publikácii.

Posmrtné publikované texty v tejto publikácii nie sú učebnicou psychoanalytickej terapie a nie sú ani náhradou Frommovej neexistujúcej interpretácie psychoanalytickej techniky, nič také nie je možné vytvoriť. Avšak texty v tejto publikácii poskytujú informácie o Frommovi ako terapeutovi a o spôsobe, akým sa zaoberal psychologickým utrpením ľudí našej doby. Pre jeho terapeutické metódy nie sú charakteristické rozvláčne teórie a abstrakcie ani diferenciálne diagnostické „znásilnenie“ pacienta, ale skôr jeho schopnosť individuálneho a nezávislého vnímania základných problémov človeka. Frommov humanistický pohľad preniká do jeho myšlienok týkajúcich sa pacientov a zaobchádzania s nimi. Pacienta nevidí ako protiklad, pacient nie je fundamentálne odlišný človek. Medzi analytikom a analyzovaným je zjavná hlboká solidarita. Predpokladom toho je, že analytik sa naučil pracovať sám so sebou a je stále pripravený učiť sa, a nie sa

schovávať sa za „psychoanalytickú techniku“. Analytik je svojím vlastným pacientom a jeho pacient sa stáva jeho analytikom. Fromm dokáže brať pacientov vážne, lebo berie vážne sám seba. Dokáže analyzovať pacientov, lebo analyzuje sám seba, reakciou protiprenosu v sebe prebúdzajú pacienta.

Žiadny z textov uvedených v tejto publikácii neexistoval vo forme rukopisu, ale len ako anglické prepisy nahrávok prednášok, rozhovorov a seminárov. Snažil som sa v textoch, ktoré tu boli prvýkrát publikované, zachovať charakter hovoreného slova, väčšina z nich sa ku mne dostala bez popisov. S výnimkou poslednej časti, som rozdelenie a usporiadanie textov a nadpisy doplnil ja. Okrem toho som dôležité doplnenia v texte vyznačil zátvorkami. Anglické prepisy sú dostupné v Archívoch Ericha Fromma (Ursrainer Ring 24, D-72076, Tübingen, Nemecko).

Prvá časť tejto publikácie nesie názov „Faktory vedúce k zmene pacienta počas analytickej liečby“ a obsahuje texty z prednášky na tému „Príčiny zmeny pacienta počas analytickej liečby“, ktorú Fromm viedol 25. septembra 1964 v Spoločnosti Harryho Stacka Sullivana, pri príležitosti venovania novej budovy Inštitútu Williama Alansona Whitea v New Yorku. Táto prednáška je veľmi výnimočná, lebo v nej Fromm uvádza rozdiel medzi ľahkou a ničivou neurózou a jasne vysvetľuje limity psychoanalytickej liečby. (Pozri aj E. Fromm, 1991c, kde už táto téma bola čiastočne publikovaná.)

Druhá časť („Terapeutické aspekty psychoanalýzy“) obsahuje zápisy zo seminára, ktorý viedol Fromm spolu s Bernardom Landisom, pre amerických študentov psychológie počas trojtýždňového seminára v Locarne v roku 1974. Počas nasledujúcich rokov pripravila jeho sekretárka Joan Hughesová, na základe nahrávok prepis, ktorý mal okolo 400 strán a následne ho Fromm skorigoval. Fromm chcel pôvodne zahrnúť časti tohto prepisu do knihy o psychoanalytickej terapii. Prvá časť tejto knihy sa mala zaoberať obmedzenosťou freudovského chápania. Fromm napísal rukopis po tom, čo dokončil *To have or to Be? (Mať alebo byť)* v roku 1976 až 1977. Druhá časť, v ktorej sa mal objaviť korigovaný prepis seminára z roku 1974, sa mala zaoberať otázkami terapeutických metód. Avšak silný infarkt na jeseň roku 1977 jeho prácu zastavil a prvá časť, rozbor Freudovej psychoanalýzy, nakoniec vyšla samostatne v roku 1979. (viď E. Fromm, 1979a)

Časti prepisu seminára z roku 1974 uvedené v tejto publikácii, poskytujú informácie z prvej ruky nie len o Frommovi ako terapeutovi (tieto informácie obohacujú hlavne Frommove poznámky k prípadu, ktorý na seminári prezentoval Bernard Landis), ale aj o jeho vnímaní modernej charakterovej neurózy a potreby špeciálnych nárokov pri jej liečbe psychoanalýzou. Niektoré časti prepisu seminára z roku 1974 boli rozšírené o Frommove výroky z roku 1963 z vyššie spomenutého rozhovoru. Po-

slednú časť, ktorá nesie nadpis sformulovaný samotným Frommom „Psychoanalytická ‘technika‘ alebo umenie počúvať“, napísal krátko pred svojou smrťou v roku 1980 a mala byť úvodom k publikácii niektorých častí seminára z roku 1974.

Tübingen, január 1994

*Rainer Funk*¹

(Do angličtiny preložil Lance W. Garmer)

---

1 Pozn. prekl. Rainer Funk – nemecký psychoanalytik, študoval filozofiu a teológiu a v roku 1974-1980 bol asistentom Ericha Fromma, po jeho smrti v roku 1980 začal spravovať jeho literárnu pozostalosť. Od tej doby buduje archív Ericha Fromma v Tübingene.